

EÖTVÖS LORÁND TUDOMÁNYEGYETEM
BÖLCSESZETTUDOMÁNYI KAR
RÉGI MAGYAR IRODALOMTÖRTÉNETI TANSZÉK
Zrinyi-szeminárium és kutatócsoport

ZRINYI-DOLGOZATOK

IV /1987/

Budapest, 1987

Szerkesztette és lektorálta

KOVÁCS SÁNDOR IVÁN

Technikai szerkesztő

BODÓ ÉVA MÁRIA

Az olasz fordítások lektora

KIRÁLY ERZSÉBET

Az OTKA támogatásával kiadja az Eötvös Loránd Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kara, Budapest. Felelős kiadó: Pölöskei Ferenc. Készült a József Attila Megyei Könyvtár sokszorosító részlegében Tatabányán. Engedélyszám: 58718 Kiadói Főigazgatóság. Terjedelem 20 A/5 iv. Példányszám: 120. TbmK. 43/87.

T a r t a l o m

KOVÁCS SÁNDOR IVÁN

Bevezető..... V

T a n u l m á n y o k

MOHÁCSI ÁGNES

Számzimbolika a "Szigeti veszedelem"-ben..... 1

KIRÁLY ERZSÉBET

A "Tasso és Zrinyi" vitájának tanulságai..... 13

DÖMÖTÖRFI TIBOR

Isméltés és halmozás - Zrinyi "Áfium"-ának műfaji és stílusjellegzetességei..... 31

HORVÁTH ZSOLT

Változatok és változások a Zrinyi-kultusz történetében /1918-1954/..... 63

S z ö v e g e k

MONOK ISTVÁN

Két belgiumi Zrinyi-émlék: 1. G. Huygens előadásain készült jegyzet, 2. Bruggei könyvkötő flamand nyelvű beszámolója pozsonyi látogatásáról 1662-ből 151

RÓNAY ÁGNES

Sir Paul Rycout angol nyelvű török történetének Zrinyire vonatkozó tudósításai /Szaffner Emilia, Gaál Anna és Rónay Ágnes fordítása/..... 173

BODÓ ÉVA MÁRIA

A Zrinyi család iránti tudományos érdeklődés két velencei dokumentuma /A. Cappellari Vivaro és G. De Pellegrini kutatásai - Ezer Andrea, Fejér Viola és Bodó Éva Mária fordítása/..... 205

MONOK ISTVÁN

KÉT BELGIUMI ZRINYI-EMLÉK

1.

Egy Gommaire Huygens előadásain készült jegyzet

A Belga Királyi Könyvtár kéziratára 1907-ben a Librairie Fievez-től vásárolt egy negyedréti, 390 folio terjedelmű, díszes bőrkötésű kéziratot,¹ melynek tartalma a következő:

ff. 1-190. Annotatio Magis Spalia physices sub eruditissimo D. D. Gummaro Huygens Professore primario in Celeberrimo Falconis paedagogico. Scribebat Jo[ann]es Lamb[ertus] Foyensis 1666.

ff. 191-315. Praefatio in Sphaeram Joannis a Sacro Busco

ff. 316-390. Annotata Metaphysicalia sub Eruditissimo D. D. Gummaro Huygens Lyrano S. T. L. Scribebat Joann es Lamb ertus Colart Falconis Alumnus 1666.

Az első kötéstáblán super ex librisként: JOANNES LAMBERTUS; a hátsón: COLART FOYENSIS. A kézirat tisztázat, s mint a címleírásból kitűnik, Jean-Lambert Colart de Foy-Notre-Dame írása.² Minden bizonnyal ő készítette a kötet végén látható a baglyot, majmot, kutyát és macskát ábrázoló tollrajzot is.

Az egyes részek címlapjait Jacobus de Gosen nyomtatta. A címlapokon kívül nem kéziratos a kötetben található tíz metszet,³ melyek közül kilencet /az elsőt kivéve/ Crispin De Pas készítette és Antwerpenben Gaspar de Hollander nyomtatott. Ezek a négy évszak és az öt érzéklet allegorikus ábrázolásai.

A kéziratos tehát Gommaire Huygens /1631-1702/ előadásain készült jegyzetek tisztázata. Huygens 1648-ban kezdte levegni tanulmányait. Filozófusként s teológusként végzett. Ezután Fauconba került, itt volt hallgatója Colart is. 1668-ban a leuveni egyetem teológia-professzorává lépett elő.⁴

A díszes kötetben számunkra a legérdekesebb az első metszet. Ez ugyanis Theodore Van Merlen /1600 k. - 1659/ metszete a költő Zrínyi Miklósról. Az ábrázolás nem ismeretlen.⁵ A balról jobbra ágaskodó lovon Zrínyi kivont szablyával ül. A metszet jobb felső sarkában a jelmondat: SORS BONA NIHIL ALIUD. A ló előtt lefejezett török, háttérben csatajelenet. A metszet alatt: "NICOLAUS COMES SERINI, Dux Exercitus Hungarici contra Turcos generalissim. etc."

A kérdésre, hogy hogyan kerül egy Fauconban készült filozófiai, fizikai, asztronómiai iskolai jegyzetbe Zrínyi-ábrázolás, csupán a legkézenfekvőbb választ tudjuk adni: az európai hírnevű hadvezér lovas-képe egyszerűen díszül szolgált /a tartalomhoz semmi köze; Zrínyi Ádám később tanult Leuvenben; Colartról e kéziraton kívül semmit sem tudunk./

2.

Egy bruggei könyvkötő flamand nyelvű beszámolója
pozsonyi látogatásáról 1662-ből

Ugyancsak a Belga Királyi Könyvtárban található⁶ egy ismeretlen nevű bruggei könyvkötő flamand nyelvű utinaplója, melynek címe: Reyze naer Italien /Utazás Itáliába/. Csatlakozva Filippo Spinola gróf kíséretéhez, 1658-ban indult utazására szülővárosából. Így jutott el 1661-ben Bécsbe, majd 1662-ben többször megfordult Pozsonyban is. Utját Róma irányában folytatta, s az Örök Város után Nápolyt nézte meg. Itt letelepedett, s könyvkereskedőként dolgozott. 1668-ban hazatért hazájába.

Utinaplójának 25r. folióján, az 1661. évi élményeket előadva emliti először Magyarországot; a vizahalászatról emlékezik meg: "Ich hebber ghesien van twintigh-voedt-lanch en noch meer, sy wort ghevangen in den danaw in hongarien tusschen de stadt Presbourgh, en Komora, sy is van ghedaente als een stuer, ende maer een en kommen op cleyne waeghentiens met twee peerden voeren, die aen een vis ghenouch him vrecht hebben." /Akkora példányokat láttam, amelyek husz lábnyi hosszúak, de még annál is nagyobbak voltak. Ezeket a halakat Magyarországon, Pozsony és Komárom városa között a Dunából fogták ki. Egy-egy ilyen hal leginkább a tokhalra hasonlít, s olyan nagy, hogy egynek az elszállításához egy teljes szekér szükséges, amely elé két lovat fognak be./

1662-ben aztán maga is ellátogatott Pozsonyba. Mielőtt ottani élményeinek leírására térnénk, utinaplójának két magyar vonatkozása részét mutatjuk be.

A kézirat 71. folióját Cornelis és Jan Meyssens⁷ Zrinyi-portréja tölti ki. A buzogányos mellkép alatt a cimere és a felirat: "Illustrissimus et Excellentissimus Dominus D. NICOLAUS ESDRIN Comes de Zerín, Croatiae Gubernator, exercitus-que Vngarici generalis etc." Ez a metszet nem ismeretlen,⁸ de számunkra értékesé teszi, hogy Zrinyi nemzetközi ismertségéről tanuskodik: a könyvkötő megvásárolta a róla készült metszetet, s utinaplóját díszítette vele.

A másik magyar vonatkozású hely megemlékezés arról, hogy a naplóíró Bécsben látott egy kivégzést. 1662. április 11-én a városháza előtti téren lefejezték Tistins/! magyar gróftól pénzhamisításért /"...ich hebbe ghesien, ghebuert te syn, die de galghe hadde verdient, den hongharighschen graeve Tistins, overyght synde van valche munte, ende met het sweert ghes-
traft, op het Amphuys den 11. april 1662."/

Ennek leírása utáni lap /fol. 85./ ismét egy metszet: "een ongers man" és egy "Bulgarische Vrouw".¹⁰

Ezek után lássuk, mit tartott emlékezetre méltónak a naplóíró pozsonyi látogatásaiból:

Pozsonynak, Felső-Magyarország fővárosának leírása

Az 1662-es pozsonyi országgyűlés, amit a császár hívott össze, lehetőséget adott számomra, hogy grófommal ebbe a városba is ellátogassak.

Pozsony Felső-Magyarország fővárosa, amely a Római Császár fennhatósága alá tartozik. A Duna partján fekszik és nincs különösebben megerősítve, nem úgy mint a vár, amelyet egy magas hegy csucsára építettek és egy fél órába kerül, míg oda feljut az ember az egyetlen úton, amelyen megközelíthető. Az út mentén itt-ott házak állnak. A várat fallal vették körül, s benne szép kőházak sorakoznak, ahol a katonákat, s olyan alkalmakkor, mint most ez az országgyűlés, Őcsászári Felségét is elszállásolják. A várnak ebben a részében, ahol a császár szokott tartózkodni, nemcsak a szolgák számára fenntartott helyiségek és a konyha található, de van itt két szép fogadóterem is, amelyet Őcsászári Felsége alabárdosai és tüzérjei/?? őriznek. Van még egy harmadik helyiség is, ahol Őcsászári Felségét ebédelni láttam. Emlékezetem szerint ez ugyanúgy zajlik, mint amikor a császár Bécsben van, mert amikor udvaroncái körében asztalhoz ül, bejönnek a követek, köszöntik Őcsászári Felségét, majd félreállnak s újra felteszik fejfedőjüket. Más nemesek is állnak ott, kalapjukkal a kezükben, Őfelsége szolgálatára. A leírt három helyiségen kívül még ott van a császár hálószobája, valamint a többi inas szá-

mára szolgáló helyiségek. Mindebből következtethetünk arra, mekkora volt a várban az Őcsászári Felsége számára fenntartott hely.

A vár közepén van egy nagyon mély kut, amelyet forrás-viz táplál, és amelynek vizé nagyon jóízű. Beletelik azonban egy fél órába, amíg a vizet felhuzzák belőle. A vödör elég nagy, legalább negyven liter viz belefér, s felhúzásához két ember kell. Ez a művelet úgy történik, mint Bruggeben, egy nagy kerék segítségével. Elég különös, hogy ilyen magasságban és ilyen távoleső helyen vizet találtak, mert az igazat megvallva a városban és a környéken a viz nem a legjobb.

Ebben a várban őrzik Szent István király koronáját, amelyről azt beszélnek, hogy egy angyal hozta az égből ennek a királynak. A vár állandóan tele van magyar katonákkal; a hadsereg fontos állomáshelye.

Pozsony városát is fallal vették körül, amelyen át négy kapu vezet a városba. Északon egy szép előváros terül el. Az esztergomi érsek is ide helyezte székhelyét. Ennek az érsekiségnek hat püspökség a része: az egri, a nyitrai, a győri, a váci, a pécsi és a vészhémi.

A Szent Márton katedrális építészeti szempontból nem különösebben feltűnő. A templomot a tisztelendő jezsuita atyák használják, akik hozzáépítettek egy rendházat. Itt berendeztek egy nagyon szép gyógyszerterületet, ahol egy mumiát őriznek:

egyenesen Egyiptomból hozták ide, a bőre teljesen megszürkült és kiszáradt.

Van még itt egy ferences kolostor, egy apácázárda, ahol klarisszák laknak, valamint egy lutheránus templom, amelyben a hívők szabadon gyakorolhatják vallásukat. Ami e templom oltárát és a szobrokat illet, valamint általában a díszítést, nem nagy az eltérés a római katolikusokéitól. Az iszterizteleteket anyanyelven tartják lelkésszel és segédlelkésszel. Ha nem énekelt volna minden hívő, azt hihettem volna, hogy egy római katolikus templomban vagyok.

A város házait kőből építették, az olaszos stílushoz hasonlóan. Az utcák elég szélesek, és van egy viszonylag nagy piacterület is, ahol minden nap élelmiszert árulnak, mégpedig nagyon olcsón. Jófajta boruk van, a kenyerek pedig kívülről ugyan kevésbé tetszetős, mivel a héja fekete, belülről azonban olyan, mint a fehér kenyér. Naponta lehet füstölt libát is kapni a piacon.

A város polgárainak beleszólási joguk van az ügyek intézésébe, de mindig elégedetlenkednek a német kormányzattal szemben.

A városnak a folyótól távolabb eső részén van egy szép, nagy előváros, mely elég jól be van építve, és ahol mi is megszálltunk. Itt van Zrinyi Miklós gróf nagy háza is, ahol pozsonyi tartózkodása idején lakik. Amikor mi is ott jártunk, grófomat Zrinyi gróf meghívta ebédelni. A lakomán sok

más nemesur is jelen volt, s nagyon barátságosan és nagy pompával /ezüst étkészletből szolgáltak fel/ fogadtak bennünket. Amikor a gyümölcsöt is az asztalra tették, Zrinyi gróf egyik nemesse odajött hozzám, és kedvesen meghívott, hogy ebédeljek asztalánál. Én azonban udvariasan visszautasítottam, mondván, hogy ezt a kegyet nem érdemlem meg, s nem tudom, grófom beleegyezne-e. Ez utóbbi azonban észrevette, hogy a nemesur továbbra is kérésével ostromol, magához hivattott, és megkérdezte tőlem, mit akar az idegen ur. Erre azt válaszoltam: "Nagyságos uram, arra kér, költsem el véle az ebédet." Mire ő: "Menj csak nyugodtan, a szolgák már valószínűleg ettek, és otthon nem biztos, hogy találsz magadnak enivalót készen." A magyar nemesur erre kézenfogott és bevezetett egy terembe, ahol egy megterített asztal állt. Nem sokkal ezután még három ur érkezett Zrinyi gróf egyik szolgáljával, aki brüsszeli születésű volt. Így mind a hatan asztalhoz ültünk, és nagyon finom ételeket szolgáltak fel ugyancsak ezüst étkészletből. Ebéd közben kellemesen elbeszélgettünk egymással, mintha csak egyazon nemzet fiai volnánk. Mi több, ezek a magyar nemesurak olyan barátságosan viselkedtek irányomban, hogy az már szinte zavarbaejtő volt.

Ebéd után gróffommal megtekintettük az esztergomi érsek¹¹ játszó udvarát. Az érsek nagyhatalmu, nagy tiszteletben álló ember volt. Ha kihajtatott, karosszáját harminc nemesur és szolga kísérte.

Egy másik alkalommal grófomat Batthyány gróf¹² hívta meg házába, ahol az előbbiekhöz hasonlóan ugyancsak nagyon kedvesen fogadtak. Ez a gróf nagyon nagyon jókedélyű, vidám ember, aki mindent megtett, hogy vendégeit evés után külön programmal jókedvre derítse, amit jómagam kissé furcsállottam tőle. Más magyar grófoknál láttam, hogy szívesen szórakoztatják vendégeiket különféle harci játékokkal: kezükbe vették muskétájukat, és egyikük a másik után egy schilling közepébe lőtt. Ugyanezt megismételték lovon ülve, s ebben a játékban nincs nemzet a világon, amely tulszárnyalta volna őket.¹³ Batthyány gróf azonban kellemesebb szórakozást kínált vendégeinek. Parancsot adott ugyanis, hogy hozzák fel a fia lovát a terembe /ehhez a lovat husz lépcsőn kellett felvezetni/, majd egy tizéves, és egy nyolcéves szolgaleánykének kellett a nyeregbe ülni, s mindegyikük tizszer-tizenkét-szer körbeügetett a teremben. Ugy ülték meg a lovat, ahogy azt meglelt emberektől láttam. Ezután négy szolga ismét levezette a lovat.

Ezután a gróf behozatta a hegedűjét és elkezdett magyar dalokat játszani. Erre a legidősebb fiu engedélyt kért, hadd hozzon anyja, a grófnő kíséretéből egy előkelő hölgyet, hogy forduljon vele egypár táncot. Az engedélyt megkapta, mire gyorsan elszaladt a grófnéhoz, s visszatért egy hölgygel, aki ugyancsak szégyellte magát, hogy most neki, egyetlen nőnek a külföldi és magyar grófok között táncolnia kell. De a

társaság nagy örömeire eljárt három táncot az ifju gróffal. A külföldi urak számára kicsit furcsa volt látni ezeket a magyar táncokat, a magyar uraknak azonban annál kevésbé volt szokatlan, hisz ők gyakorta láthatnak ilyet. A három tánc után Batthyány gróf engedélyt adott a hölgynek, hogy eltávozzon. Ez nagyon udvariasan elköszönt, miután az urak megköszönték neki a kellemes szórakozást, amelyben általa részesültek.

Ekkor a gróf magához hívatta egy familiárisát, aki hozta hangszerét is. Ez a hangszer leginkább klavecimbelimre hasonlított, ezen azonban két botocskával játszottak, amelyekkel a hurokat szólásra lehetett birni. Ez a hangszer nálunk nem ismeretes. A gróf és a nemes ur nagyon jól játszottak együtt. Különféle dalokat játszottak. A gróf még szeretett volna egy lovas mulatságot rendezni, de eljárt az idő, s a társaság feloszlott.

Pozsonyban láttam Wesselényi Ferenc gróft, Magyarország nádorát is, aki nagyon testes ember volt. Ott feküdt a hintójában, s száz szablyával, karabéllyal és buzogánnyal, valamint egyéb harci eszközökkel felfegyverzett magyar katonavette körül. A hintója elé és mögé olyan szorosán volt be kötve hat ló, hogy kézzel nem lehetett közérjük férközni. A század zászlaját a zászlós vitte. Abban az időben kapta meg ez a nádor az Aranygyapjas-rendet, de én nem vettem részt az ünnepségen, mert vissza kellett mennem Bécsbe, s amikor leg-

közelebb újra Pozsonyba érkeztem, az ünnepségnek már vége volt.

A Bécsből Pozsonyba vezető ut nagyon kellemes: az ut mentén szép tanyák és szántóföldek vannak, ahol egész szarvascsordák legelésznek zavartalanul. Nem félnek az embertől, hiszen a császáron kívül senki emberfia nem vadászhatja őket. Ezt a jogot ő tartja fenn magának. Egy alkalommal láttam, mikor a császár szarvasvadászatról érkezett Pozsonyba. Tizenkét nagy szarvast hoztak fel szekéren a várba.

Mielőtt az ember beérkezik a városba, el kell haladnia egy kisebb folyócska mellett, amely az ország felé folyik, és egy szigetet alkot. Így egy kanyar után érkezünk a hidhoz, amely 54 hajóból készült, s átvezet a Dunán. Középen van egy felvonóhid, amelyet a császár katonái őriznek. Ezt a hidat csak akkor építik meg, amikor Pozsonyban országgyűlés van, hogy ennek idején Császári és Királyi Őfelsége, valamint udvartartása könnyebben közlekedhessen Pozsony és Bécs között, mert az udvar egyszer Pozsonyban, másszor Bécsben ülészik.¹⁴

Fordította: SIMON MÁRTA

JEGYZETEK

- 1 Bibliotheque Royale Albert Ier — Koninklijke Bibliotheek Albert I, MSS II, 4270.
- 2 Colartról nem sikerült egyebet megtudnunk.
- 3 Fol. 1, 71, 79, 96, 163, 208, 315, 327, 342, 369.
- 4 Biographie National de Belgique, vol, IX, Bruxelles, 1886-87, 720-746.
- 5 A Van Merlen család 1607-ben költözött Antwerpenbe. Theodore apjától Jonastól, nagybátyjától Abrahamtól és Theodore Willemsentől tanulta mesterségét. Lásd Biographie Nationale de Belgique, vol. XIV, Bruxelles, 1897, 508-511. A levasképre lásd; CENNERNÉ WILHELM BIZELLA, Zrinyi Miklós a költő arcképeinek ikonográfiája, Archeologiai Értesítő, 1964, 187-209, XIII/4, Magyar Történelmi Képcsarnok 4670, Példány még; Paris, Bibliotheque Nationale. Cabinet des Estampes.
- 6 Koninklijke Bibliotheek Albert I. — Bibliotheque Royale Albert Ier MSS 738.
- 7 Jan Meyssens /1612-1670/ és Cornelis Meyssens /1639 - ?/: apa és fia; a kor ismert antwerpeni művészei. Egy ideig Bécsben éltek, Zrinyit innen ismerhették. Lásd: Bibliographie Nationale de Belgique, vol. XIV, Bruxelles, 1897, 788-794. A könyvkötő bárhol megvehette az arcképet. Például Antwerpenben, ahol a többi Meyssens-metszetet is árul-

- ták: "On les vend chez Martin Vanden Enden marchant de taille douces sur le coinq de la rue de Beddestraet sur le Marché de souliers a Anvers." — ahogy számos metszetünkön olvasható.
- 8 CENNERNÉ WILHELM BIZELLA, I.m., IX/1. Magyar Történelmi Képcsarnok 4692. Példány még; Wien, Österreichische Nationalbibliothek; Paris, Bibliotheque Nationale. Cabinet des Estampes.
 - 9 Ez a Tistins nem lehet más, mint a Listius eltorzult vagy nehezen olvasható alakja. Listius pedig Liszti László, a költő /1628-1662/, akit valóban kivégeztek. Az utinapló tanuságtétele nyomán most már tudjuk, hogy Liszti László 1662. április 11-én halt meg. KOMÁROMY ANDRÁS csak annyit ír, hogy az "egyetlen magyar költő, ki mint gonosztevő, vérpadon végezte be életét", 1662. december 22-én ítéltett pallos általi halálra, és a helybenhagyott ítélet "valószínűleg a következő év elején hajtatott végre". Vö. Listi László munkái, életrajzzal bevezette K. A., Bp., 1891, 84. Ez az adat került bele SZINNYEI életrajzi sorozata, a Magyar írók élete és munkái Liszti-cimzavába is /VII. köt., Bp., 1900, 1294/: "Igy halt meg 1662 február 16. /amikor az ítélet megerősített/ után." — A szerkesztő jegyzete.
 - 10 Ez a kompozíció nem ismeretlen a nyomtatott forrásokban sem. Ugyanez, német felirattal megjelent EDWARD BROWNE

utleirásában is: Gantz sonderbare Reisen..., Nürnberg, 1686, 100. /OSZK App. H. 2242. — Az 1673-ban megjelent angol kiadást nem sikerült kézbe vennünk. A férfialak fordítottan szerepel /balra tekint/ a sine loco és sine anno regisztrált /1700 k./ Regni di Ungeria del P. Coronelli című nyomtatványban /App. H. 2358/.

- 11 Lippay György /1600-1662/.
- 12 Az 1659-ben elhunyt Batthyány Ádám egyik fia: Pál /1629-1674/ vagy Kristóf /1630-1685/. Alighanem az utóbbi, akinak 1657. évi itáliai utazását - amelynek során operaelőadásokat is megtekintettek - fontos magyar nyelvű utinapló örökitette meg. /Sajtó alatt, kiad. SZELESTEI N. LÁSZLÓ./
- 13 Hasonló virtusát örökitette meg HOFFMANN PÁL Batthyány Ádám vejének, Esterházy Lászlónak. Lásd temetési orációjában: Bécs, 1653. RMK I, 868. VÖ. KOVÁCS SÁNDOR IVÁN, A lírikus Zrinyi, Bp., 1985, 250.
- 14 A flamand eredeti szövege a következő:

Beschrijvinghe van de Stadt
Presbourg
hoofstadt in opper hongarien

Den Ryckx-dagh beroepen door den keyser in't Jaer 1662 in de Stadt Presbourg, gaf my gheleghenthey, om met myn graeve aldaer oock te voorschynnen.

De Stadt Presbourg is de hoofstadt van opper ongarien, toe behorende aen den Romschen keyser, sy leyt(!) op den Revier den danauw. Ende en heeft geen besonder sterckte, als een kasteel dat op het tsop van een hooghen bergh leydt, daermen een alt ure van node heeft om tot het seve te gheraechen ende en heeft maer een toe ganch op welcher wegh hier

en taer bebaudt. Met huysen, van ghelychehet Casteel is ooch seer sterch met mueren om ringhelt, en met schoone steene huysen bebaudt, soo voor de soldadische, als ooch een schoon quartier voor syn keyserliche majesteyt die sich hier onthoudt, in dier ghelyche voor allen, als nun op desen Rickxdagh: in dit qartier(!) behalven die platsen voor des keyser huys dienaren en keuchen, soo heeft den keyser twuschoone voor kamers aende welke syn keyserlyche albardieren en Artssieren de wacht hauden daer is noch een derde kamer, in de welke ich syn keyserliche majesteyt hebben sien het middagh mael houden, ich laete my voor en staen op de selve maniere als hy tot weenen doet want soo grae als den keyser aen tafel was gheseten, met alle syn hovelighen omringhelt, soo quaemen die ghesanten in, groetende synne keyserliche majesteyt, en de vertrochen eew weynigh besidden, en de deckten him hoeft. Daer alle die hande Eedelen met den hoedt af stonden, ende den keyser aen tafel diende. Behal ven dese drye groot kamers moet noch wosen syn slaep-kamer, en noch voor ander kamerheeren waer nyt men ten naesten by kan afmeten de groote van het qartier (!) des keyzers in dit Casteel. In het middel van dit Casteel is een seer diepen put van levende water, dat seer smaechelych is men behoeft een alt ure tyts om een hemer water om hoogh te krighen, maer den hemer is redelych groot en houdt voor het minste twintigh stoopnats, ende wort op ghetrochen met een wiel als dat tot Brugghe van de Craene, daer twee persoonen in gaen. Het twelche seer te achten is in soo een hooghe, en verre gheleghen platse van drinckwaeters, want om de waerheyt te segghen, de waeteren soo in stadt als buyten en syn van de beste niet om te drincken. In dit Casteel woort ooch bewaer de koninchlyche kroone van de h. Stephanus, die sy segghen ghebraecht te synnen aen desen h. Konninck nyt den kemel door eenen henghel. Op dit Casteel ligghen ongarische melesie die het selve altyt seer sterck besetten met soldadischken.

Om nun tot de Stadt te kommen, de welke rondt om bemu-ert is, syn maer vier poorten, met een schoon voor stadt naert den noorden scant, naer het over gaen van gran, heeft di-en Ars-bisschop syn setel in dese stadt ghestelt, welchen Ars-bisschop van gran heeft onder hem ses andere bisschoppen te weten Agria, nitra, Raab, vaccio, vyskerche, vesperin. De Cathadraele kercke is niet vrimt ghebautd, met naeme S. Martinus: dese kercke wort ooch ghebucht by de Eeuw: Paters Jesuiten, en hebbe daer aen ghebautd een convent inde welke sy hebben een nytnemende schoone apotecherrie, inde welke is te sien een vrouw mensche met vleesch ensuyt maer gans swart en dorre dat aldaer nyt igippten ghebracht is. Daer is noch een franciskaender clooster, als ooch een vrouw clooster van Clarissen. En een kerche voor de luteraenen inde welke sy him godtsdienst vry en verindert pleghen, synkomt de Roomsche soo naer by, datmen inde selve geen verschil en siet, soo versiet en op gheproncht van antaer en beelchen, ende misse lesen inde moederlyche talen met diaken en supdiaken, ten hadde gheweest dat inde misse alle de aen hoorders te saemen ghesonghen hadde, ich hadde my laeten voorstaen in een Romsche kercke te wesen. De huysen syn van steen ghebautd by naer op de italiaensche uyse en redelyche breede straeten, met een tamelyck marcht op de welke alle daeghe levensmidels verkocht worden, en seer goeden koop, sy hebben goeden sterchen wyn, en broodt, het broodtschint in het aen sin seer onaenghenaem sreurte cersten maer van birmen soo wit als witte broodt. Sy hebben veel gherochte gansen die ooch daghelychxte marckt verkocht werden.

De burghers en syn niet vrimt om Mede te handelen, maer morren altyt Jeghens het duytsche regeringhe. Van de landt syde is een schoon en groote voorstadt dat redelych wel bebaut is, al waer vry logerren, alhier is ooch een groot huys al waer den graef Nicolaus van Serini, syn vertrech Kondt als hy naer Presbourgh komt, ende toens vry daer waeren was myn graeve by den graef van Sirini te middagh mael ghe gheroepen, daer noch veel anderen Eedelen ooch by waeren, ende syn aldaer seer wel ghe bejegent gheworden met

alle Eiefde en groote pracht. Al met silver servissie. Als nun het frut op tafele ghestelt was gam een Eedelman des graf Serini, my vriendelyche versoucher, om met hem ooch het middagh mael te doen, het twelch ich met een beleeftheyt weygherende, seghende dat het onverdiend, was ende dat ich niet en wiste of myn graef dat soude wel af ghenomen hebben, doch myn graeve merchende dat desen eedelman, my seer aen hielt van presseringhe riep my tot hem, en vraghede wat desen eedelman van versoucht, ich seyde myn heeve hy versoucht my om met het noen mael te doen; soo seyde gaet, want die knechten sullen algheeten hebben, en de ghy en sout 't-huys gheen eten ghereet vinden, hier mede soo naent desen Eedelman myn handt vast ende brachte my in een kamer, daer een tafel ghedecht stont, daer quaemen terstont noch drye eedelen in, met een van des graefs van Serins paegie een Brusselaer van gheboorte, vry settende ons sessen aen tafel ende men distte ons lustigh, ooch almet silver servisse, vry brachten het noen-mael om, in een soete tsaemen spraechen al of vry alle mael van een natieghe weest hadden Jaenoch meer, want dese ongarische Eedelmannen toonden my sulchen liefde dat ich daer besaemt in was. Naer het eten soo gonch ich met graef het speel-hof sien, van den Ars-bisschop van gran een houdt werdigh-man. En als hy nyt rijdt in Carosse heeft een ghevolgh van dertigh persoonen soo Eedele, als knechten.

Op een anderen dagh was myn graeve te gast ghenoeft ten huysen van den graeve Budiani, (daer ich vanghelyche als boven wel enthaelt wiert) desen graef is een seer Zoet humner, blygheeftigh, en toonde sich seer gheneghen om syn ghenoeften vermaech aen te doen, naer het eten, 'tgoen my wat vrimt scheen sulckx te sien in een hongarischen graef, al soo men in him nytwendighen schin anders en kan merchen als de wapenhandelinghe, ghelych ich wel by ander hongarische graeven ghesien hebben, om hin ghenoeften wat vermaech aen te, doone naemen de muskettons inde handt, en de schooten, den eenen schuet op den ander in de ronde van een schellinck, ooch met het loopen te peerde, daer sy voorgeen natie

in en moet en reychen. Maer desen graef Budiani, bracht een Zoeter vermaech voor den dagh, te weten, den graef gaf orde-re datmen syn soentjens peerdt soude boven ghebracht hebben; twintigh steene frappen hooghe, het huidtste knechtjen van ktien Jaeren ondt ende het jonste van acht jaeren, die mos-ten daer op sitten ende ider thien a twalfmael rondt de ka-mer ridden, en sueten te peerde als of het bejaerde persoo-nen ghewast hadden; men dede het peerdt weder om leghe doen door vier knechten hier naer liedt den graeve syn violin hae-len ende begonste te speelen op de hongarische manier, den houdtsten soon vraghede verlof om een staet Joster van de graefinne syn moeder te moeghen haelen, om met haer wat te danssen 'tgoen hem toeghestemt wiert. Liep met een snel heyt naer het qartier(!) van de graefinne syn moeder met een Jos-ter die seer besaemt was te moeten kommen danssen alleen vrouw persoon synde onder alle dese nytlandtsche, en hongar-isch graeven echter sy danste drye verscheyde danssen met den Jonghen graef, tot groot ghenoughen van het gheselschap, ende nytlandtsche heeren was het vrint om sien de danssen op de hongarische maniere, ende aen de hongarische vermaehely-che, om dies wille sy sulckx ghewoon syn van sien.

Als de Joster de dryedanssen ghedanst hadde, gaf den graeve Budiani verlof om wegh te gaen, ende vertrach met een seer beleedde groetinghe ende wiert van alle de heeren be-danch over 'tvermaeck aen him ghedaen. Den graef dede een van sy eedelman by hem roeppen met syn instrument, het is als een Claversinghe maer daer wort op ghespeelt met twees-tocksjens waermede de snaren gheraecht worden, een istru-ment(!) by ons niet bekent, den graefve met syn violon, met desen eedelman acordeerden seer wel te saemen, en speelden verscheyde liedekens, den graeve meende noch its te peerde aen te richten maer den tyt was verlopen: waer op het ghe-selschap scheede.

Ich hebbe hier ooch ghesien den Palatyn van hongarien francois graeve van Wesselinini(!) etc. een seer vollifvigh-man, hy lagh op een bedde in syn hots waghén, de welch wiert

omringelt met een kompanie hongarighsche soldaten wel toe gherust, van met savel, carbin, marshamer en noch ander krighs tuygh. En seyuten de Carosse met ses peerde soo nauwe toe soo voor de peerden als van achter de Caros dat selfs met eenen hondt daer ontrent en kan, en het veendel van de Companie soldaten wiert mede van den veenderych ghedragh op dese diete beguam desen palatyn het gulde vlies, maer hebbe die feeste niet ghesien, om dat ich moeste maer ween weder-keeren, ende als ich andermael, weder naer Presbourgh heer de soo was de feestal gheaeen.

Den wegh wan weenen op presbourgh is seer vermaechelych, met schoone hofstaden, en velden, daer met gansche hud-den kerten te suemen op loepen, sy en syn van de menschen mit vervaert om dies wille datse van niemant gheschoeten en worden, als van den keyser, die dese Jacht voor sich houdt. Ich hebbe eens tot Presbourgh ghesien den keyser van de Jacht kommen, met twaelf grooten kerten, op waghens gheb-racht op het Custeel. Eermen aen de stadt komt soo moetmen een kleyn water passeren, dat te lande waert loop ende maech het eylandt schut, soo dat men over een houch van hat selve moet passeren om aen descheeps brughe te gheraechen die die over den danauw leyt op vieren vyftigh schepen, in het mid-del een optrechende Brugghe met wacht van de keyzers solda-ten, maer dese Brugghe en wordt maer ghemaech om alsser tot Presbourgh een Rickx-dagh ghehouden wort, om soo met beter ghemaech voor syn keyserlyche majesteyt, ende ander hovelin-ghen soo lanch die duert, om van weenen naer presbourgh, en van presbourgh naer weenen te keeren, want gheduerende den Rickxdagh als nun is het hof tot Presbourgh als nun tot wee-nen.

NICOLAUS COMES SERINI, Dux Exercitus Hungarici contra Turcos Generali suo, etc.

Th van Merlen ex Antwerpen.

Théodore Van Merlen metszete
Colart jegyzetéből

Illustriſſimus et Excellen-
tissimus Dominus D. NICO-
LAUS ESDRIN Comes de Zerin, Croatiae Guberna-
tor, exercitusque Vnga-
rici generalis. etc.

Conch. Meyssens sculp.

Konst. Meyssens excudit.

A Meyssens-metszet
a bruggei könyvkötő utleírásából

Magyar férfi és bolgár nő képe
a bruggei könyvkötő utleírásából